

Többek között így írnak erről:

„Nagyon fontos számomra, hogy leendő iskolámban sok lehetőség legyen a kibontakozásra. Vannak saját elgondolásaim, jó terveim, módszereim a tanítás terén, s szeretném őket kipróbálni.”

„Ahol a tanárok szabad kezet kapnának és saját elgondolásuk szerint taníthatnák meg a kötelező és kiegészítő anyagot (a tanár és a gyermekek választanak ki).”

„... ahol nem kötök meg állandóan a kezem, bizonyos szabadságot adnak.”

„A tananyagot már alapjaiban megreformálnám, s így természetesen mást, rugalmasabb tananyagot kellene oktatni is.”

„Nem kötök meg a kezem, alkothatok, és foglalkozhatok a gyermekekkel olyan módon, ahogyan szerintem az a leghatásosabb.”

4. Befejezésül

Tervek, vágyak, elképzelések. Szívesen sorolnánk még gazdag vizsgálati anyagunkból a szak-körökre, az úttörőmozgalomra, az iskolai élet egyéb területeire vonatkozó kívánalmakat, de sajnos, a terjedelmi korlátok batárk szabnak. Válogatásunkban megkíséreltük nyomozni követni, hogy az első-éves hallgatók miben látják az ideális iskola vonzerejét, milyen elvárásaik vannak vele szemben, s ők mit tennének a megfelelő légkör kialakításáért. Természetesen egyetlen kérdésre adott válaszból nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, de nem is ez volt a szándékunk. Mégis a sok pozitív példa, hallgatói elképzelés elemzése értékes tanulságot szolgáltat nemcsak a pedagógusképzésben, hanem pályakezdeket, fiatal pedagógusokat fogadó tantestületekben is.

Úgy érezzük: érdemes odafigyelni jövőendő kollégáink céljaira, terveire, hiszen a mi felelősségünk is a megvalósítás segítése, a jó kezdeményezések felkarolása. Annál is inkább, mert: „Az iskola életére is érvényes az az életigazság, hogy nem az a mi világunk, amit el kell fogadnunk, hanem az, amit megteremtünk magunknak.” [7]

JEGYZETEK

- [1] Egri Zoltán—Reischl Péter—Zólyomi Aljonz: Iskolaépületek. Szerk.: Zempléni Antal. Műszaki Könyvkiadó, Bp., 1964. 144., 71., illetve 147. old.
- [2] L.: (1) 144. old.
- [3] Farkas Katalin—Klein Sándor: Hogyan fegyelmzett a legkedvesebb tanárom? Kézirat.
- [4] Zalka György: Vezetői gyakorlatom. Tankönyvkiadó, Bp., 1986. 6—7. old.
- [5] G. Donát Blanka: A tanár—diák kapcsolatáról. Tankönyvkiadó, Bp., 1977. 138. old.
- [6] Részletesen l.: Gutai Márta: Milyen iskolában szeretnék tanítani? Tanárjelöltek vallomásai egy vizsgálat tükrében. Szakdolgozat. Szeged, 1987.
- [7] Zalka György i. m. 7. old.

N. N. Kochtev, D. E. Rozental:

RUSSKAJA FRAZEOLGIJA

Учебное пособие для иностранцев
изучающих русский язык

Miután a frazeológia az elmúlt néhány évtizedben a Szovjetunióban önálló nyelvészeti diszciplína rangjára emelkedett, sorra jelentek meg az annak elméleti kérdéseit tárgyaló értekezések, tankönyvek, monográfiák, majd legújabban a különféle célkitűzésekkel készült frazeológiai szótárak.

A. I. Molotkov „Frazeologičeskij slovar' ruskogo jazyka” című alpmunkájának hatására először az orosz anyanyelvű diákoknak, később a szovjetunióbeli nemzeti iskolák fiataljai, illetve a külföldi nyelvtanulók számára láttak napvilágot rövidebb-hosszabb lélegzetű, nyelvpedagógiai jellegű frazeológiai szótárak, gyakorlókönyvek (vö.: az azokról készült recenziókat,

INYT 1982/4., 1984/3. és 1987/2., Módszertani Közlemények 1984/5. stb.).

Ebbe a sorba illeszkedik N. N. Kochtev és D. E. Rozental' legújabb kiadványa, mely az orosz nyelvet külföldön tanulók és tanítók nyelvtudását, frazeologizmusismeretét hivatott bővíteni.

A hat részre tagolható kötet rövid, de annál tartalmasabb bevezetéssel kezdődik. A szerzőpárosnak nagyszerűen sikerült mindössze ötoldálny terjedeleme sűrűen a frazeológiával kapcsolatos általános tudnivalókat. A közérthetően fogalmazott, sok példával szemléltetett összefoglalóban szó esik többek között a frazeologizmusok fogalmi meghatározásáról, a szabad szintaktikai szókapcsolatokkal való viszonyáról, a frazeologizmusok felosztásáról, jelentéséről (sőt: polisziemiájáról), paradigmikus ismérveiről (szinonímia stb.), funkcióiról, stilisztikai jelentőségéről, hovatartozásáról és a frazeológiai „szófaj” szerinti felosztásáról. Ezen információk kiválóan alkalmasak a beszédfordulatok többrétegűségének, komp-

lex voltának megismertetésére, felkeltik a tanár és a tanuló érdeklődését a frazeológia iránt, esetlegesen további stúdiumokra ösztönöznek.

A használati utasítást nyújtó előszó, a felhasznált források, az alkalmazott rövidítések felsorolása és az orosz ábécé bemutatása után kapott helyet a kötet gerincét képező tulajdonképpeni frazeológiai szótár.

A 713 frazeologizmust feldolgozó gyűjtemény elrendezése az alábbi alapelvek szerint történt. A címszavak alfabetikus sorrendben találhatóak, és külön kiemelő, hogy példamutató alapszavakról tanúskodik a frazeologizmusok lexikográfiai feldolgozása. A hangsúly és a lehetséges variánsok, fakultatív komponensek, vonzatok már a címszókban megjelennek. A stilisztikai, grammatikai és egyéb magyarázatokat a jelentés pontos megadása követi. A szemantikai és pragmatikai nüanszok, a kifejezés nyelvi funkcionálásának szemléltetésére általában az orosz és a szovjet irodalomból származó autentikus (ritkábban a szerzők által alkotott) példamondatok szolgálnak. Bár a szovjet frazeográfiai hagyományok az irodalmi példákhoz kötődnek, mi mégis kifejezzük azon meggyőződésünket, hogy a kontextusból kiragadott, gyakran archaikus mondatok — szerzőjük bármennyire is klasszikus — nem mindig alkalmasak a frazeologizmusok modern használatának illusztrálására. Hiszen e mondatok nem ilyen célra íródtak, így gyakran nem is a frazeologizmus alapalakja fordul elő bennük, a mai (főleg a nem orosz ajkú) nyelvtanuló számára nehezen érthetők, nem érik el céljukat. Mindjárt a legelső kifejezés *avgievy konjušni* (13. old.) autentikus példamondata (a szerzők által is elismerten) legalább két régiés, a nyelvtanuló számára ismeretlen lexémát tartalmaz. Mindezek alapján szerencsésebbnek tartom a „mesterségesen” konstruált szemléltető példákat, amelyek a fordulatokat „tipikus” előfordulásukban, mai nyelven, áttekinthető szerkezetű mondatokban szerepeltetik.

Egyes frazeologizmusok jelentésének, használatának bemutatására L. Ju. Dorofeeva 40 ügyes, szellemes, kettős karikatúrája is támpontul szol-

gál. Helyenként egy-egy kép szemlélteti (fekete-fehérben) a fordulat szó szerinti, és (színesben) frazeologikus jelentését. Mindazonáltal sajátos vállalkozás a frazeologizmusok komponensek szerinti jelentését ábrázolni, hiszen azok köztudottan szemantikai transzformáción esnek át. (Itt kell megjegyezni, hogy a szó szerinti jelentések képi megjelenítése a frazeológiai gyűjtemények gyakorlatában nem új: ismeretek ilyen feldolgozási módok orosz, német, angol, francia stb. vonatkozásban is.) További kérdés lenne, hogy milyen elvek szerint választották ki a szerkesztők (vagy az illusztrátor?), melyik kifejezéshez készüljön rajz. Több esetben a fordulat összjelentésének szemléltetése — a külföldi, a kifejezést nem ismerő szemével nézve — nem sokat árul el, nem visz közelebb a jelentés adekvát megismeréséhez (pl. a 244. oldalon).

A frazeologizmusok eredményesebb elsajátításához nyújt hasznos segítséget a szótárt követő 52 gyakorlat. A 12 különféle feladattípust tartalmazó gyűjtemény minden tekintetben megfelel a módszertani elvárásoknak. Egy kritikai megjegyzés azonban ide is kívánczok. Nem tudni, milyen meggondolásból, de látszólag különösebb ok nélkül olyan frazeologizmusok gyakoroltatására is sor kerül, amelyek nem szerepeltek a szótárrészen; pl. a 277. oldalon a 42. gyakorlatban a *žit' na žirokuju nogu*, illetve a 280. oldal 47. feladatában az *otkryli rty ot udvlenija* fordulat. Öröndetes azonban, hogy valamilyeni gyakorlat megoldási kulcsa is a kötet használójának rendelkezésére áll.

A kiadványt a feldolgozott frazeologizmusok alfabetikus sorrendű mutatója, valamint a tartalomjegyzék zárja.

Összefoglalva megállapítható, hogy Nikolaj Nikolaevič Kochtev és Ditmar El'jaševič Rozentál munkája feltétlenül alkalmas arra, hogy a hazai nyelvtanárok hasznos segédkönyvévé váljon.

Moskva, Izd. „Russkij jazyk” 1986, p. 304.

DR. FÖLDES CSABA